

از دیاد جمعیت و ارتباط آن با انحرافات اجتماعی

سمیه ظاهری

از جمله مسائل مورد تحلیل و بررسی در جامعه‌شناسی، آسیب‌های اجتماعی است. از آن‌جا که مهم‌ترین عنصر تشکیل دهنده جامعه و محور اصلی ایجاد هر پدیده اجتماعی، جمعیت موجود در جامعه است، آسیب‌شناسی اجتماعی بدون پرداختن به جمعیت انسانی بی‌فایده به نظر می‌رسد، چنان‌که براساس تحقیقات پلیس آمریکا، انحرافات در هر ایالت، با شمار جمعیت موجود در آن نسبت مستقیم دارد. (گلشن فومنی، ۱۳۸۴، ص ۲۸)

PATHOLOGY به معنای آسیب‌شناسی، عبارت است از مطالعه و شناخت ریشه بی‌نظمی‌ها در ارگانیسم انسانی. از آن‌جا که کالبد جامعه عملکردی شبیه به کالبد انسانی دارد، اصطلاح SOCIAL - PATHOLOGY یا همان آسیب‌شناسی اجتماعی، برای مطالعه و ریشه‌یابی بی‌نظمی‌های اجتماعی به کار گرفته شد. (همان منبع، ص ۱۸)

بشر از آغاز با نیاز به خوراک که اصلی‌ترین نیاز او بود مواجه شد و هیچ‌گاه نتوانست آن را انکار کند. پوشاک و مسکن نیازهای بعدی انسان را تشکیل می‌دادند. خداوند با خلق انسان، طبیعت را نیز برای او آفرید، اما او برای رفع احتیاجاتش غیر از طبیعت به افراد دیگر نیز برای بهره‌برداری از زمین نیاز داشت. وسعت طبیعت، آدمی را به فکر زیاد شدن انداخت تا بتواند به تمام آن دسترسی پیدا کند. غافل از آن‌که سفره طبیعت با تمام وسعتش محدود است و آدمی و تقاضاهایش پایان‌ناپذیر و نامحدودند. و بدین ترتیب بود که جوامع توسعه نیافته کنونی با پدیده انفجار جمعیت روبه‌رو شدند. در جوامع روستایی، قبل از به بازار آمدن تراکتور و ماشین آلات کشاورزی، داشتن فرزندان زیاد بر میزان تولید خانواده و در نتیجه بر قدرت آن می‌افزود.

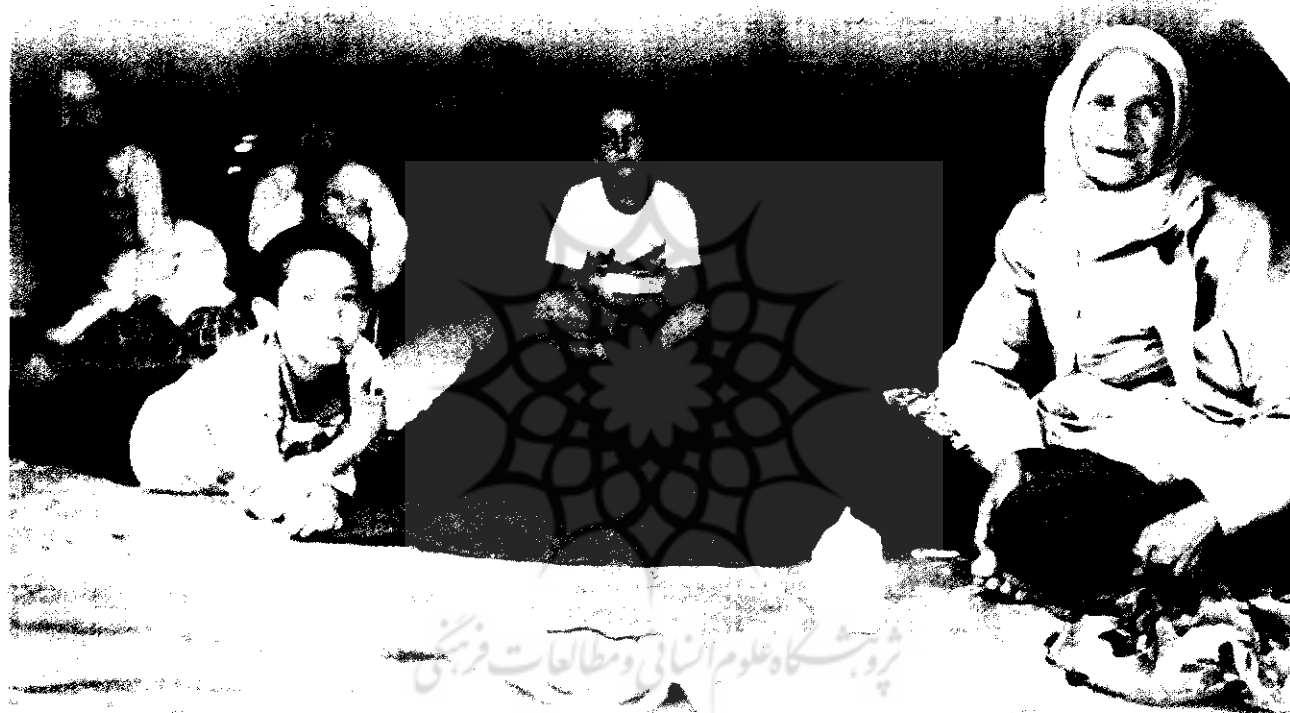
براساس نظریه مالتوس (کشیش انگلیسی و صاحب‌نظر

پایین، کمبود بودجه یا فقر مالی در این قبیل خانواده‌ها، کودکان از استفاده از نهاد مدرسه نیز محروم شوند. سیستم آموزشی در جوامع توسعه نیافته که با ازدیاد جمعیت مواجه‌اند، کیفیت پایینی دارد. بدیهی است معلمی که با کلاس‌های پرجمعیت روبه روست، نخواهد توانست میزان یادگیری و مشکلات درسی دانش‌آموزان را یک به یک مورد توجه قرار دهد. بنابراین در پی کمبود فضای آموزشی که در این جوامع با آن مواجهیم، از طرفی کلاس‌ها باید خیل عظیمی از فراگیران را در خود جای دهند و از طرف دیگر

جمعیتی که اثر او تحت عنوان «رساله‌ای درباره اصول جمعیت» در سال ۱۷۹۸ منتشر گردید)، نسبت رشد جمعیت به رشد آذوقه بدین ترتیب است که جمعیت با تصاعد هندسی (... و ۲۷ و ۹ و ۳ و ۱) و آذوقه با تصاعد حسابی (... و ۹ و ۷ و ۵ و ۳ و ۱) افزایش می‌یابند. (گیدنز، ترجمه صبوری، ۱۳۷۶، ص ۶۳۶)

البته باید متذکر شد که دنیای امروز با دنیای ایده‌آل مالتوسی متفاوت است. ممکن بود مردم آن زمان به داشتن خوراک، پوشاک و مسکن مناسب بسنده کنند، اما در قرن

بسیاری از نیروهای آماده به تدریس از بیکاری در رنج باشند. علاوه بر این، کشوری که از رشد جمعیت بالاتری نسبت به رشد اقتصادی برخوردار باشد، افراد آموزش دیده کم‌تری در اختیار خواهد داشت، زیرا فقر اقتصادی اجازه تعلیم و یادگیری را از افراد می‌گیرد. به یقین، ملتی که هنوز برای رفع گرسنگی در پی نان است، به تعالی و رشد نخواهد رسید. یکی دیگر از مشکلات ازدیاد جمعیت، معضل بیکاری است که غالباً متوجه جوامع در حال توسعه می‌باشد. هر فرد در جامعه برای تأمین نیازهای اولیه خود نیاز به کار و کوشش اقتصادی دارد. طبیعی است در جامعه‌ای که رشد جمعیت و رشد اقتصادی آن هماهنگ نیستند، کارایی به سختی صورت

بست و یکم، کمبود امکانات جانبی مانند: موبایل، کامپیوتر، اتومبیل شخصی و نیز پر کردن اوقات فراغت با تفریحات و ورزش‌های گران قیمت از قبیل: اسکی، بیلارد و... موجب می‌شود که عده زیادی از جوانان خود را محروم و ناکام بدانند و به ناهنجاری در جامعه کشیده شوند.

یکی از پر اهمیت‌ترین نیازهای انسان، وجود نظام آموزش و پرورش است. یادگیری و پرورش هر کودک در دو نهاد اجتماعی خانواده و مدرسه صورت می‌گیرد. در خانواده‌های پرجمعیت، پدر و مادر به دلیل گرفتاری‌های معیشتی نمی‌توانند زمان لازم را برای تربیت فرزندان خود صرف کنند و از سوی دیگر ممکن است به سبب درآمد

می‌گیرد، زیرا فراوانی جمعیت باعث می‌شود دولت برای ایجاد اشتغال با کمبود بودجه مواجه گردد و بدین ترتیب جمعیت بیکار اجباراً به مشاغل غیررسمی و غیرتولیدی از قبیل: واسطه‌گری، خرید و فروش اموال مسروقه، کاپن‌فروشی و... روی خواهند آورد یا بر اثر فشار عصبی ناشی از بیکاری به بیماری‌های روانی مبتلا شده، مجبور به مصرف داروهای تسکین دهنده و احیاناً مواد مخدر و مشروبات الکلی می‌شوند. درصد بالایی از معضل اعتیاد، ناشی از فقدان شغل و وجود افراد آماده‌کار بیکار در جامعه است. از سوی دیگر، طلاق و از هم گسیختگی خانواده‌ها نیز بی‌ارتباط با فراوانی جمعیت نیست. از آن جا که درصد بالایی از جدایی‌ها بر اثر کمبود بودجه کافی برای تأمین مایحتاج زندگی در خانواده‌ها به وقوع می‌پیوندد، بررسی عده جمعیت انسانی در یک مکان جغرافیایی از اهمیت بیش‌تری برخوردار می‌شود.

فقدان مسکن کافی و تراکم جمعیت در محله‌های فقیرنشین یکی دیگر از آسیب‌های وارد به جامعه بر اثر فراوانی جمعیت است که باعث پدید آمدن حاشیه نشینی در اطراف شهرها و کارتون خوابی در درون شهرها شده است. روستاییان مهاجر و افراد فقیر در شهرها ساکن این مناطق می‌شوند و بر اثر تطبیق ندادن خود با نظم شهری، مراکزی برای انجام امور غیرقانونی شکل می‌دهند که باعث ایجاد معضلاتی از قبیل: قاچاق مواد مخدر، روسپیگری، دزدی، قاچاق انسان، فحشا و ستیز در جامعه می‌شود.

خانواده به عنوان کوچک‌ترین و در عین حال مهم‌ترین عضو یک جامعه باید متوجه این امر مهم باشد که هر فرد بعد از پا گذاشتن به این دنیا، نیاز به فضا و مکان لازم برای رشد و پویا دارد. در خانواده‌ای که فرزند دوم یا سوم یا احیاناً بیش‌تر وجود دارد، حقوق فرزندان اول نادیده گرفته می‌شود. بر طبق آمار به دست آمده، میل به فرزند آوری در خانواده‌های دارای درآمد بالا، بسیار پایین‌تر از میل به فرزند آوری در خانواده‌هایی است که درآمد آن‌ها بسیار پایین است. بنابراین همیشه شاهد پس‌انداز و بالا رفتن میزان ثروت در خانواده‌های مرفه و فقیرتر شدن خانواده‌های پرجمعیت کم‌درآمد هستیم که جزء قشرهای آسیب‌پذیر جامعه‌اند. چراکه افراد مصرف‌کننده در خانواده مرفه کم‌ترند و این خود باعث پس‌انداز پول می‌شود، اما افراد مصرف‌کننده در خانواده فقیر زیادند و این امر باعث از بین رفتن پس‌انداز

و حتی کمبود امکانات اولیه می‌گردد. در نتیجه این ناهماهنگی، فاصله طبقاتی در جوامع ایجاد می‌شود که یکی از معضلات اکثر جوامع توسعه نیافته (در حال توسعه) و بعضی جوامع توسعه یافته است.

براساس گزارش صندوق فعالیت‌های جمعیتی سازمان ملل متحد (UNFPA) در سال ۱۹۸۷، در هر دقیقه ۱۵۰ نفر و در هر روز ۲۲۰ هزار نفر و در هر سال ۸۰ میلیون نفر به جمعیت کره زمین افزوده می‌شود (تقوی، ۱۳۷۸، ص ۲۰) و در حالی که جمعیت کشورهای پیشرفته هر ۱۰۰ سال یک بار دو برابر می‌شود، جمعیت کشورهای جهان سوم هر ۱۸ سال یک بار، به دو برابر می‌رسد. (همان منبع، ص ۲۰). قابل ذکر است که چهارپنجم جمعیت جهان در کشورهای روبه توسعه (توسعه نیافته) زندگی می‌کنند.

جمعیت کشور ایران از کم‌تر از ۱۹ میلیون نفر در سال ۱۳۳۵ به بیش از ۶۰ میلیون نفر در سال ۱۳۷۵ و به بیش از ۶۵ میلیون نفر در حال حاضر رسیده است. گرچه تلاش زیادی برای پاسخ‌گویی به نیازهای این جمعیت افزوده شده صورت گرفته است، ولی هنوز هم نیازهای اساسی آن به طور کامل برآورده نشده است، (گلشن فومنی، ۱۳۸۴، ص ۲۱) زیرا جمعیت OPTIMUM یا «متناسب»، جمعیتی است که با توجه به امکانات جامعه افزایش می‌یابد.

در این جا با سخنی از مالتوس مطلب را به پایان می‌رسانیم: از زمانی که طفلی به دنیا می‌آید باید برای تغذیه، بهداشت، مسکن و اشتغال وی اندیشید تا موجبات تبدیل فرد تازه متولد شده به نیروی کارآمد در عرصه توسعه و بهروزی فراهم گردد و فرد اضافی تلقی نشود. (مالتوس، ۱۷۹۸؛ به نقل از گلشن فومنی، ۱۳۸۴، ص ۲۳)

فهرست منابع:

- گلشن فومنی، محمد رسول (۱۳۸۴): بررسی مسائل اجتماعی ایران، انتشارات دانشجویی دانشگاه تهران.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶): جامعه‌شناسی آنتونی گیدنز، چاپ هفتم، تهران، نشر نی.
- تقوی، نعمت‌الله (۱۳۷۸): مبانی جمعیت‌شناسی، چاپ پنجم، تهران، انتشارات جامعه پژوه و دانیال.

شماره مسلسل : .....

«امام سجاد علیه السلام»
پروردگارا، مرا یاری کن تا فرزندم را خوب تربیت کنم.

نام و نام خانوادگی: ..... سن: .....

شغل: ..... میزان تحصیلات: .....

قبلاً مشترک این نشریه: }
بوده‌ام شماره اشتراک قبلی:
نبوده‌ام

لطفاً نشانی کامل خود را مرقوم نمایید: استان: .....

شهرستان: .....

کد پستی: ..... تلفن: .....

لطفاً مبلغ ۲۴۷۵۰ ریال برای اشتراک یک ساله نشریه، در یکی از شعب بانک صادرات ایران به حساب شماره ۸۰۴- بانک صادرات ایران - شعبه شماره ۱۰۴۳ - خیابان فلسطین به نام انجمن اولیا و مربیان - مجله پیوند واریز نموده، اصل فیش را همراه این برگه به نشانی تهران - خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، پلاک ۷۴ - دفتر نشریه پیوند یا صندوق پستی ۱۶۲۷-۱۳۱۸۵ ارسال فرمایید.

تلفن دفتر نشریه: ۶۶۴۰۹۵۷۹-۶۶۴۰۲۶۲۱

* در صورت تغییر نشانی، سریعاً دفتر مجله را مطلع فرمایید.

* لطفاً فتوکپی فیش بانکی را تا پایان اشتراک یک ساله نزد خود نگاه دارید.

خواننده گرامی و یار صمیمی مجله پیوند

مسنولان و دست اندرکاران این مجله در پی آن اند که با بهره گیری از دیدگاه‌ها و پیش‌نهادهای شما همواره در مسیر بهبود کیفیت مجله از لحاظ محتوا و شکل ظاهری گام بردارند. از این رو خواهشمند است با تکمیل و ارسال پرسش‌نامه زیر ما را در این امر مهم یاری فرمایید.

مشخصات فرد تکمیل کننده:

جنس: زن مرد   سن: ..... سال   وضعیت تأهل: مجرد متأهل

میزان تحصیلات: ..... شغل: ..... محل زندگی: شهر روستا

- ۱- از چه زمانی مجله پیوند را مطالعه می‌کنید؟
- ۲- چگونه با مجله پیوند آشنا شدید؟
از طریق مدرسه از طریق دوستان موارد دیگر: .....
- ۳- این مجله چگونه در دسترس شما قرار می‌گیرد؟
از طریق اشتراک از طریق مدرسه فرزندان موارد دیگر: .....
- ۴- آیا علاوه بر شما فرد دیگری هم مجله شخصی شما را مطالعه می‌کند؟
بلی خیر چند نفر؟ .....
- ۵- چه حجمی از مطالب مجله را مطالعه می‌فرمایید؟
همه مطالب نیمی از مطالب سه چهارم مطالب
- ۶- نظر شما درباره سطح علمی مجله چیست؟
ساده و روان مناسب و قابل فهم پیچیده و دیر فهم
- ۷- نظر شما درباره تعداد صفحات مجله چیست؟
کافی و مناسب است کم است زیاد است
- ۸- آیا از قطع و اندازه فعلی مجله، نحوه صفحه بندی، طراحی روی جلد، انتخاب عکس‌ها و طرح‌ها رضایت دارید؟
بلی خیر پیش‌نهاد شما در این زمینه چیست؟
- ۹- آیا از نحوه اشتراک و توزیع مجله راضی هستید؟
بلی خیر پیش‌نهاد شما در این زمینه چیست؟
- ۱۰- آیا با تقسیم مطالب مجله به دو بخش ویژه اولیا و مربیان موافق‌اید؟
بلی خیر
- ۱۱- آیا مایل‌اید درباره مشکلات خانواده‌ها، روش‌های تربیتی فرزندان در سایر کشورها مطالبی در مجله چاپ شود؟
بلی خیر
- ۱۲- آیا انعکاس مسائل روز (در چهارچوب خانواده و آموزش و پرورش فرزندان) در مجله ضرورت دارد؟
بلی خیر
- ۱۳- محتوای فعلی مجله پیوند تا چه اندازه در حل مشکلات تربیتی فرزندان و دانش‌آموزان مؤثر است؟
بسیار کم کم زیاد بسیار زیاد
- ۱۴- کدام یک از مطالب مجله را بیش از سایر مطالب مطالعه می‌کنید؟ لطفاً به ترتیب اهمیت سه مورد را نام ببرید.
- ۱۵- جای چه مطالبی را در مجله خالی می‌بینید؟ لطفاً به ترتیب اهمیت سه مورد را نام ببرید.
- ۱۶- در چه زمینه‌هایی می‌توانید با مجله پیوند همکاری کنید؟ در صورت تمایل شماره تلفن خود را مرقوم فرمایید.
- ۱۷- لطفاً هرگونه نظر و پیش‌نهاد دیگری برای بهبود مجله پیوند دارید، مرقوم فرمایید.
- ۱۸- در صورت تمایل نام و نام خانوادگی خود را بنویسید.